

1. lekce

- Ukrajínština a Ukrajinci
- Ukrajínština a čeština
- Ukrajinská abeceda

Ukrajínština a Ukrajinci

O ukrajínštině se říká, že je ze všech slovanských jazyků nejkrásnější. Polský slavista J.S. Bandtkie vzdal chválu ukrajinským dumkám, dumám a žalozpěvům. Je známo, jak zaníceně se vyjádřil o ukrajinských lidových písních N.V. Gogol.

Ukrajínština je jazyk Ukrajinců, kteří žijí nejen na Ukrajině, ale i v jiných částech světa (asi 60 mil.). Na Ukrajině je asi 39 milionů Ukrajinců. Mimo Ukrajinu žijí Ukrajinci v Ruské federaci (3,7 mil.), v Kazachstánu (0,7 mil.), v Moldávii (0,5), v Bělorusku (0,2) a v jiných zemích Společenství nezávislých států.

Za hranicemi SNS žijí Ukrajinci v Polsku, v Rumunsku, v Jugoslávii a také ve Spojených státech amerických (asi 1 mil.), v Kanadě (asi 0,7 mil.), v Argentině, v Brazílii a v Austrálii.

V České republice se podle údajů z posledního sčítání obyvatelstva (2011) k ukrajinské národnosti přihlásilo 117 810 lidí.

Ukrajínština a čeština

Ukrajínština (spolu s ruštinou a běloruštinou) patří k východní skupině slovanských jazyků, čeština k západní. Každý z těchto jazyků se vyznačuje specifickými jevy v hláskosloví, morfologii, skladbě a také v slovní zásobě a frazeologii.

Nicméně ukrajínština a čeština mají hodně společných rysů. Je to hrtanová frikativa [h] – *грім-гром*, neměkčící [e] – *день-ден*, vokativní tvar – *мамо-мамо*, imperativní tvar 1. os. pl. – *будьмо-будте*, koncovka *-ovi* v dativu podstatných jmen mužského rodu životných – *синови-сипові*, alternace finály základu před koncovkou *-i, -e* v dativu a lokálu substantiv ženského rodu : *k/c: рука/руці-ruka/ruce, h/z: нога/нози-ноha/noze, ch/s/š: муха/муси-moucha/mouše* aj.

UKRAJINSKÁ ABECEDA – УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Ukrajinská abeceda (podobně jako ruská, běloruská, srbská, bulharská a makedonská) se zakládá na tak zvané občanské cyrilici a má celkem 33 písmen.

Tiskací písmena	Název písmena	Jak se písmeno čte	Příklady
Aa	a	[a]	záраз, банán, Канада, панчо́ха, ма́ма
Бб	be	[b]	ба́тько, ба́ба, не́бо, тре́ба, баобáб
Вв	ve	[v]; [u]	ва́за, ви́н, вона́, воно́; за́втра, во́вк, дав
Гг	he	[h]	гора́, вогóнь, ри́г, би́гати, я́года
Ґґ	ge	[g]	га́ва, га́нок, грунґ, гни́т, го́гель-мо́гель
Дд	de	[d]	да́ти, ди́м, буди́нок, ри́д, Оде́са, ме́д
Ее	e	[e]	Есто́нія, екза́мен, ке́лих, Петро́, телеві́зор
Єє	je	[je]; ['e]	Євро́па, п'є; си́не, ра́нне, Менделе́єв
Жж	že	[ž]	жа́рт, жу́желиця, ни́ж, пи́жон, жи́нка
Зз	ze	[z]	за́раза, зако́н, нака́з, президе́нт, ви́з
Ии	y	[y]	дити́на, Ки́їв, ки́янин, зи́ма, ри́мський
Іі	i	[i]	Испа́нія, ли́то, пи́внічний, і так да́лі
Її	ji	[ji]	їха́ти, їжа́к, їсти, неї́стівний, ї́ї, га́ї
Йй	jot	[j]	йота́ція, йти́, би́лий, ми́льйон, райо́н
Кк	ka	[k]	кака́о, лак, коза́к, моза́їка, каву́н
Лл	el	[l]	ли́хо, ли́тера, листопа́д, ми́лий, ли́с
Мм	em	[m]	ма́ти, ди́м, ди́м, Ри́м, те́ма, ма́мин
Нн	en	[n]	наза́д, пи́на, ви́йна, Дни́про́, уніве́рситéт

Tiskací písmena	Název písmena	Jak se písmeno čte	Příklady
Оо	o	[o]	озон, океан, подати, солёма, корова
Пп	pe	[p]	пан, пани, Павло, Петро, Пилип, серп
Рр	er	[r]	романтика, марно, мир, порівняти
Сс	es	[s]	сон, со́ска, косіти, Василь, Спарта
Тт	te	[t]	туман, тикати, Ватикан, тепер, тут
Уу	u	[u]	Україна, наука, зозуля, душа, курка
Фф	ef	[f]	футбол, фото, строфа, фарба, ліфт
Хх	cha	[ch]	хор, хороше, рух, дух, хата, стріха
Цц	ce	[c]	циган, церква, німецький, Оломоуць
Чч	če	[č]	час, чоловік, Чехія, дівчина, чітко
Шш	ša	[š]	шобаш, шапка-ушанка, Кошице, Даша
Щщ	šča	[šč]	що, щоб, борщ, щиро, прощати, щітка
Ьь	mjakyj znak		сталь, ідальня, сміливість, сільський
Юю	ju	[ju]; ['u]	юрист, стою, п'ю; валюта, сюди, тітя
Яя	ja	[ja]; ['a]	яма, п'ять, мільярд; баня, буря, Коя

Ukrajiniština v písmě užívá také rozdělovacího znaku ' (apostrofu), který ztvrzuje předcházející souhlásku.

Ukrajinská abeceda se liší od ruské tím, že nemá písmena є, ы, э, ъ. V ruštině nejsou zase písmena г, е, і, ї, rozdělovací znak '.

Cvičení :

1. Která ukrajinská písmena mají jiný název než česká?
2. Napište si ukrajinskou abecedu a naučte se ji nazpaměť?

2. lekce

- **Text** : Моя родина
- **Fonetika** : Základní samohlásky a jejich výslovnost
- **Gramatika** : Slovní druhy
- **Básnička** : В. Сосюра. Васильки

Моя родіна

Дорогий Ярославе!

Ти просів менє розказати про свою родіну. У нас велика сім'я. Вона складається з представників трьох поколінь. Найстарший у нашій сім'ї дідусь. Його звать Микола Олександрович. Йому 62 роки. Усе життя він працював на машинобудівельному заводі токарем. Зараз він на заслуженому відпочинку, на пенсії. Бабуся Марія Степанівна викладала українську мову у середній школі. Вона на чотири роки молодша за дідуся і також уже на пенсії. Мій батько Анатолій Миколайович – лікар. Він завідує кафедрою стоматології у медичному інституті. Мою маму звать Оксана Василівна. Її професія зв'язана з дослідженням народних пісень. За посадою вона завідувач відділу фольклористики в одному з академічних інститутів. Моя сестра Софія – студентка університету. Софія вчиться на другому курсі філологічного факультету і хоче стати, як бабуся, вчителькою. Вона вивчає іноземну мову, розмовляє по-англійському, по-чеськи. Вона весела, життєрадісна дівчина. У неї цікаве майбутнє. Має багато друзів. Усі вони захоплюються бадмінтоном і часто беруть менє на тренування. Братик Пєтрик наймолодший серед нас. Йому ще немає й п'яти років, а він уже сам ходить до дитсадка.

Ми живемо дружно, допомагаємо один одному, разом відпочиваємо і їзимо на природу. Мені особливо подобаються поїздки в село, де живуть мамині батьки. Там же живе і мама сестра. З двоюрідним братом Валерієм ми купаємося в річці, загоряємо і ловимо рибу. Я розповів Валерієві про тебе, і він запрошує тебе приїхати до нього в село.

Напиши про свою родіну. Чи є в тебе брати і сестри? Хто твої батьки? Де вони працюють?

До побачення. Сергій Федорєнко

► *Slova a slovní spojení:*

- родіна, сім'я — rodina
розказувати, розказати — vyprávět, vypravovat
складатися — skládat se
представник — zástupce
покоління *s.* — generace
дідусь — dědeček
його звати/звуть **Петрo/Петрoм** — jmenuje se Petr, říkají mu Petr
він зветься **Петрo/Петрoм** — jmenuje se Petr
йому шістдесят два роки — je 62 let starý, je mu 62 let
життя *s.* — život
машінобудівельний — strojírenský
тoкар — soustružník
зараз — hned, nyní, teď
викладати **українську мoву** — vyučovat ukrajinskému jazyku
молoдший — mladší
на пенсії — v důchodu
батько, тато — otec, tatínek, táta
лікар — lékař
завідувати (*чим*) — řídit (*co*)
медічний інститут — vysoká škola lékařská
мати, мама, матір — matka, maminka, mama
дослідження *s.* — výzkum
зв'язаний — je spojen
посада — funkce
завідувач (*čeho*), завідуючий (*чим*) — vedoucí (*čeho*)
інститут — ústav
учітися — studovat
курс — ročník
учителька — učitelka
вивчати, вивчити (*co*) — učít se (*čemu*)
цікавий — zajímavý
майбутнє — budoucnost

друг, товариш — přítel, kamarád
захоплюватися, захопитися (*čím*) — mít zálibu (*v čem*)
тренування *s.* — trénink *m.*, trénování
серед нас — mezi námi
нема́/немає (*jako přís. v neos. vazbách*) — nebýt, není
дитсадок *m.* — mateřská školka
дру́жно — družně, svorně
допомага́ти, допомогти́ — pomáhat, pomoci
ра́зом — spolu
їздити на природу — jezdit do přírody
подоба́тися, сподоба́тися — líbit se, zalíbit se
ба́тькі — rodiče
двою́ридний брат — bratranec
загоря́ти, засмага́ти — opalovat se
лові́ти ри́бу — chytat ryby
запро́шувати, запросі́ти — zvat, pozvat
відві́дувати, відві́дати — navštěvovat, navštívit

Přečtěte text **Моя родина** nahlas a přeložte ho.

Převyprávějte text.

Odpovězte na otázky :

1. З кого складається родина Сергія?
2. Як звать дідуся?
3. Де працюють батьки Сергія?
4. Скільки років Петрику?
5. Як живе сім'я Сергія?
6. Чому Сергію подобається їздити в село?
7. А яка родина у вас?

► *Všimněte si rozdílů v následujících ukrajinských a českých slovních spojeních:*

говоріти/розмовляти українською мовою/по-українському/ по-українськи — mluvit ukrajinsky

говоріти про школу — mluvit o škole

вчіти/вивчати чеську мову — učit se ukrajinsky/ukrajinskému jazyku/ukrajinštině

учіти слова — učit se slovíčkům, učit se slovíčka

учіти математику — učit se matematice

вивчити українську мову — naučit se ukrajinsky

учітися в університеті — studovat na univerzitě

записатися/вступити на курси англійської мови — zapsat se do kurzu angličtiny

вітати гостей — vítat hosty; zdravit se s hosty

► *Zapamatujte si názvy dnů:*

понеділок — pondělí

вівторок — úterý

середá — středa

четвѐр — čtvrtek

п'ятниця — pátek

субо́та — sobota

неділя — neděle

тіждень — týden

► *Naučte se pozdravům, kterých se užívá:*

při setkání (**при зустрічі**) :

Добрий день! — Dobrý den!

Добридень! — Dobrý den!

Доброго здоров'я! — Bud'/Bud'te zdrav!

Добрий ранок! Доброго ранку! — Dobré jitro!

Добрий вечір! — Dobrý večer!

Здоров! — Nazdar! Ahoj! Bud' zdrav!
Здоров був/будь! — Bud' zdrav!
Здоровенькі були! — Bud'te zdravi!
Здрастуй! Здрастуйте! — Bud' zdrav! Bud'te zdravi!
Привіт! — Nazdar! Ahoj! Bud' zdrav!
při loučení (**при прощанні**) :
До побачення! — Na shledanou!
На добраніч! Добраніч! — Dobrou noc!
Бувай здоров! — Sbohem! Bud' zdrav!
Бувайте здорові! — Sbohem! Bud'te zdravi!
Ну, бувай/бувайте! — Tak zatím na shledanou!
Всього доброго/найкращого! — Všechno nejlepší!
До вівторка! — V úterý na shledanou!
Поки що, до побачення! — Zatím na shledanou!
Прощайте! Прощайте! — Sbohem!
při vítání (**при вітанні**) :
Ласкаво просимо! — Víáme vás! Bud'te vítán/vítána!
Вітайте! — Bud'te vítání!
Заходьте, будь ласка! — Prosím, pojd'te dál!
Сідайте, будь ласка! — Prosím, posad'te se!